

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه روانشناسی

پایان نامه دکتری در رشته روانشناسی تربیتی

تأثیر آموزش انگیزش تحصیلی بر ابعاد شناختی-انطباقی/غیر انطباقی،
رفتاری-انطباقی/غیر انطباقی انگیزش و عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر
سال دوم دبیرستان های شهر بوشهر

نگارش

سید موسی گلستانه

اساتید راهنما

پروفسور منیجه شهنی بیلاق زنده یاد دکتر جمال حقیقی

اساتید مشاور

دکتر عبدالکاظم نیسی دکتر فاطمه کیانپور قهفرخی

تیر ماه ۱۳۸۹

فهرست مطالب

صفحه

۱.....	فصل اول
۲.....	مقدمه.....
۴.....	بیان مسأله
۸.....	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۱۰.....	اهداف تحقیق.....
۱۱.....	فرضیه های تحقیق.....
۱۳.....	تعاریف مفهومی و عملیاتی
۲۱.....	فصل دوم
۲۲.....	مقدمه.....
۲۲.....	انگیزش و التزام تحصیلی
۲۴.....	نظریه های موجود در زمینه انگیزش.....
۲۵.....	انگیزش و نظریه یادگیری رفتاری
۲۶.....	انگیزش و نیازهای انسان
۲۸.....	نظریه نیاز به پیشرفت و انگیزش خودارزشمندی
۳۰.....	انگیزش و نظریه اسناد
۳۵.....	انگیزش و نظریه انتظار
۳۷.....	نظریه خوداثربخشی
۳۹.....	انگیزش و یادگیری خودگردان
۴۱.....	نظریه جهت گیری انگیزش
۴۲.....	انگیزش و هدف گرایی
۴۵.....	نظریه خود تعیین گری
۵۱.....	سبک های انگیزشی معلم
۵۴.....	نظریه انگیزش و التزام تحصیلی مارتین.....
۵۸.....	خود ناتوان سازی
۶۰.....	ریشه های تاریخی
۶۱.....	انواع مطالعات در زمینه خود ناتوان سازی.....
۶۱.....	خود ناتوان سازی فعال
۶۲.....	خود ناتوان سازی مورد ادعا
۶۳.....	پیامدهای خود ناتوان سازی
۶۵.....	خودناتوان سازی و ارتباط آن با حفظ یا ارتقاء عزت نفس

- ۶۷..... خود ارزشمندی و ارتباط آن با بافت آموزشی
- ۶۸..... خود ارزشمندی و ارتباط آن با توانایی
- ۷۰..... خود ناتوان سازی، بدبینی دفاعی و خودحفاظتی
- ۷۱..... جهت گیری انگیزش
- ۷۲..... جهت گیری هدف عملکردی و تبحری
- ۷۲..... توانایی، تلاش و علل موفقیت
- ۷۴..... جهت گیری هدف عملکردی، تبحری و خود ناتوان سازی
- ۷۶..... هدف عملکردی-اجتنابی و خود ناتوان سازی
- ۷۷..... عزت نفس و خود ناتوان سازی
- ۷۸..... درماندگی آموخته شده و آموزش اسناد
- ۷۸..... راههای غلبه بر درماندگی آموخته شده
- ۸۰..... انتظارات آموزگار و پیشرفت
- ۸۱..... اضطراب و پیشرفت
- ۸۲..... هدف پیشرفت
- ۸۳..... هدف تبحری و عملکردی
- ۸۴..... هدف عملکردی
- ۸۴..... هدف عملکردی به عنوان دو هدف
- ۸۵..... ارزشهای پیشرفت تحصیلی
- ۸۸..... ارزش شخصی مدرسه
- ۸۸..... باورهای توانایی
- ۹۰..... باورهای توانایی و هدف تبحری و عملکردی
- ۹۰..... تفکیک باورهای توانایی
- ۹۱..... چگونه می توان انگیزش پیشرفت را افزایش داد
- ۹۲..... انگیزش درونی و بیرونی
- ۹۴..... آیا پاداش ها انگیزه درونی را نابود می کنند؟
- ۹۵..... راههای افزایش انگیزش درونی
- ۹۸..... اصول تامین کردن مشوق های بیرونی برای یادگیری
- ۱۰۲..... آموزگاران چگونه می توانند به عملکرد، تلاش و پیشرفت پاداش دهند
- ۱۰۴..... آموزش دادن به دانش آموزان که خود را تحسین کنند
- ۱۰۶..... نظامهای مشوق مبتنی بر ساختار هدف
- ۱۰۷..... کاربرد مدل انگیزش و التزام تحصیلی
- ۱۰۷..... راهبردهایی برای ارتقای انگیزش و التزام تحصیلی
- ۱۰۸..... ارتقاء مداخله تحصیلی و پیشگیری

۱۰۹.....	ارتقای خوداثربخشی دانش آموزان
۱۱۰.....	ارتقای ارزش گذاری تحصیلی دانش آموزان
۱۱۱.....	ارتقای یادگیری مداری، برنامه ریزی، مدیریت مطالعه و پایداری
۱۱۳.....	ارتقای حس کنترل دانش آموزان
۱۱۴.....	کاهش دادن اجتناب از شکست، خود ناتوان سازی، اضطراب و عدم التزام تحصیلی
۱۱۵.....	روشهایی برای کاهش اضطراب
۱۱۵.....	روشهایی برای کاهش ترس از شکست
۱۱۶.....	پیامهایی فوری برای تکمیل راهبردها
۱۱۶.....	پیامهایی برای رشد خود اثربخشی
۱۱۷.....	پیامهایی برای رشد ارزش تحصیل
۱۱۸.....	پیامهایی برای رشد تبحر گرایی
۱۱۸.....	پیامهایی برای رشد برنامه ریزی.....
۱۱۹.....	پیامهایی برای رشد مدیریت تکلیف.....
۱۱۹.....	پیامهایی برای رشد پایداری
۱۲۰.....	پیامهایی برای کاهش اضطراب
۱۲۱.....	پیامهایی برای افزایش کنترل
۱۲۱.....	پیامهایی برای کاهش اجتناب از شکست
۱۲۲.....	پیامهایی برای کاهش خود ناتوان سازی
۱۲۲.....	پیامهایی برای کاهش عدم التزام تحصیلی
۱۲۳.....	گرایش به موفقیت یا اجتناب از شکست
۱۲۴.....	بافت ارتباطی انگیزش دانش آموزان
۱۲۶.....	یک نگاه دقیق به تعلیم و تربیت مکتبی
۱۲۷.....	نقش بیشترین توان شخصی در آموزش و پرورش.....
۱۲۷.....	انگیزش و تعلیم و تربیت مکتبی
۱۲۸.....	تاب آوری آموزشی و انگیزش تحصیلی
۱۳۰.....	پیشینه پژوهش
۱۳۰.....	پژوهش های انجام شده در خارج از کشور
۱۳۶.....	پژوهش های انجام شده در داخل کشور
۱۳۹.....	خلاصه و جمع بندی فصل دوم
۱۴۲.....	فصل سوم
۱۴۳.....	مقدمه
۱۴۳.....	روش پژوهش
۱۴۴.....	جامعه آماری

۱۴۴.....	روش نمونه گیری
۱۴۶.....	ابزارهای پژوهش
۱۴۶.....	مقیاس انگیزش و التزام تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی
۱۵۲.....	پرسشنامه راهبردهای یادگیری خودگردان
۱۵۴.....	پرسشنامه راهبردهای انگیزشی برای یادگیری
۱۵۵.....	شیوه مداخله
۱۶۰.....	روش اجرای پژوهش
۱۶۱.....	روش تجزیه تحلیل داده ها
۱۶۲.....	فصل چهارم
۱۶۳.....	مقدمه
۱۶۳.....	یافته های توصیفی
۱۷۳.....	مفروضه های تحلیل کوواریانس
۱۷۳.....	خطی بودن
۱۸۲.....	همخطی چندگانه
۱۸۲.....	همگنی واریانس ها
۱۸۵.....	همگنی رگرسیون
۱۹۷.....	یافته های مربوط به فرضیه ها
۲۱۶.....	یافته های جانبی
۲۲۲.....	فصل پنجم
۲۲۳.....	مقدمه
۲۲۳.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش خود اثربخشی
۲۲۵.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش تبحر گرایی
۲۲۸.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش ارزش گذاری
۲۳۰.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش پایداری
۲۳۲.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش برنامه ریزی
۲۳۴.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش مدیریت تکلیف
۲۳۶.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در کاهش اضطراب
۲۳۸.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در کاهش اجتناب از شکست
۲۴۱.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در کاهش کنترل نامطمئن
۲۴۳.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در کاهش خود ناتوان سازی
۲۴۵.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در کاهش عدم التزام تحصیلی
۲۴۷.....	اثر بخشی آموزش انگیزش تحصیلی در افزایش عملکرد تحصیلی
۲۵۰.....	محدودیت های تحقیق

۲۵۰.....	پیشنهادها
۲۵۰.....	پیشنهادهای پژوهشی
۲۵۱.....	پیشنهادهای کاربردی
۲۵۳.....	خلاصه پژوهش
۲۵۶.....	منابع فارسی
۲۵۹.....	منابع لاتین
۲۹۰.....	ضمائم

فهرست جداول

جدول ۱-۲ اسنادهای موفقیت و شکست	۳۳
جدول ۲-۲ بررسی هدف پیشرفت شرایط کلاس	۴۴
جدول ۲-۳ خط مشی های مدرسه و آموزگار	۴۶
جدول ۲-۴ رهنمودهایی برای تحسین موثر	۱۰۴
جدول ۳-۱ طرح گروه گواه با پیش آزمون-پس آزمون و پیگیری	۱۴۳
جدول ۳-۲ انتخاب نمونه	۱۴۵
جدول ۳-۳ پایایی پرسشنامه انگیزش تحصیلی	۱۴۸
جدول ۳-۴ بارهای عاملی تحلیل عامل تاییدی پرسشنامه انگیزش تحصیلی	۱۴۹
جدول ۳-۵ ضرایب همبستگی بین عامل های مختلف پرسشنامه انگیزش تحصیلی	۱۵۰
جدول ۳-۶ ضرایب همبستگی بین ابعاد مختلف پرسشنامه انگیزش تحصیلی	۱۵۱
جدول ۳-۷ پایایی پرسشنامه انگیزش تحصیلی	۱۵۲
جدول ۳-۸ ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس های پرسشنامه انگیزش تحصیلی	۱۵۳
جدول ۳-۹ خلاصه ای از جلسه های آموزشی انگیزش تحصیلی	۱۵۶
جدول ۴-۱ میانگین و انحراف معیار نمره های متغیرها	۱۶۴
جدول ۴-۲ همبستگی بین پیش آزمون های متغیرهای تحقیق	۱۸۳
جدول ۴-۳ آزمون لوین جهت همگنی واریانس ها	۱۸۴
جدول ۴-۴ آزمون های t بین پیش آزمون متغیرهای وابسته در دو گروه آزمایشی و گواه	۱۸۶
جدول ۴-۵ خلاصه نتایج بررسی فرض همگنی شیب های رگرسیون	۱۸۷
جدول ۴-۶ خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری	۱۹۹
جدول ۴-۷ نتایج تحلیل کوواریانس یک راهه در متن مانکوا	۲۰۰
جدول ۴-۸ خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری با سنجش های تکراری	۲۰۴
جدول ۴-۹ نتایج تحلیل آنکوا با سنجش های تکراری در متن مانکوا تکراری	۲۰۵
جدول ۴-۱۰ خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری روی نمونه های پیگیری	۲۱۶
جدول ۴-۱۱ نتایج تحلیل کوواریانس یک راهه در متن مانکوا روی نمونه های پیگیری	۲۱۷
جدول ۴-۱۲ خلاصه نتایج تحلیل مانکوا با سنجش های تکراری در گروه آزمایشی	۲۱۸
جدول ۴-۱۳ نتایج تحلیل آنکوا تکراری در متن مانکوا تکراری در گروه آزمایشی	۲۱۹

فهرست اشکال

- شکل ۱-۱ چرخه انگیزش تحصیلی.....۷
- شکل ۲-۱ دیدگاه‌های نظری مربوط به نظریه مارتین۵۶

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری خوداثربخشی.....۱۶۵
- نمودار ۴-۲ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری تبحرگرایی.....۱۶۶
- نمودار ۴-۳ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری ارزش گذاری.....۱۶۶
- نمودار ۴-۴ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری پایداری.....۱۶۷
- نمودار ۴-۵ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری برنامه ریزی.....۱۶۸
- نمودار ۴-۶ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری مدیریت تکلیف.....۱۶۸
- نمودار ۴-۷ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری اضطراب.....۱۶۹
- نمودار ۴-۸ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری اجتناب از شکست.....۱۷۰
- نمودار ۴-۹ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری کنترل نامطمئن.....۱۷۰
- نمودار ۴-۱۰ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری خودناتوان سازی.....۱۷۱
- نمودار ۴-۱۱ میانگین پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری عدم التزام تحصیلی.....۱۷۲
- نمودار ۴-۱۲ میانگین پیش آزمون و پس آزمون عملکرد تحصیلی.....۱۷۳
- نمودار ۴-۱۳ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون خود اثربخشی.....۱۷۴
- نمودار ۴-۱۴ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون تبحرگرایی.....۱۷۵
- نمودار ۴-۱۵ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون ارزش گذاری.....۱۷۶
- نمودار ۴-۱۶ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون پایداری.....۱۷۶
- نمودار ۴-۱۷ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون برنامه ریزی.....۱۷۷
- نمودار ۴-۱۸ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون مدیریت تکلیف.....۱۷۸
- نمودار ۴-۱۹ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون اضطراب.....۱۷۸
- نمودار ۴-۲۰ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون اجتناب از شکست.....۱۷۹
- نمودار ۴-۲۱ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون کنترل نامطمئن.....۱۷۹
- نمودار ۴-۲۲ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون خودناتوان سازی.....۱۸۰
- نمودار ۴-۲۳ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون عدم التزام تحصیلی.....۱۸۱
- نمودار ۴-۲۴ خط رگرسیون نمره پیش آزمون و پس آزمون عملکرد تحصیلی.....۱۸۱
- نمودار ۴-۲۵ خطوط رگرسیون خوداثربخشی در سطوح عامل.....۱۸۸
- نمودار ۴-۲۶ خطوط رگرسیون تبحرگرایی در سطوح عامل.....۱۸۹
- نمودار ۴-۲۷ خطوط رگرسیون ارزش گذاری در سطوح عامل.....۱۹۰
- نمودار ۴-۲۸ خطوط رگرسیون مدیریت تکلیف در سطوح عامل.....۱۹۰
- نمودار ۴-۲۹ خطوط رگرسیون برنامه ریزی در سطوح عامل.....۱۹۱
- نمودار ۴-۳۰ خطوط رگرسیون پایداری در سطوح عامل.....۱۹۲
- نمودار ۴-۳۱ خطوط رگرسیون عدم التزام تحصیلی در سطوح عامل.....۱۹۳

- نمودار ۳۲-۴ خطوط رگرسیون خودناتوان سازی در سطوح عامل.....۱۹۴
- نمودار ۳۳-۴ خطوط رگرسیون کنترل نامطمئن در سطوح عامل.....۱۹۴
- نمودار ۳۴-۴ خطوط رگرسیون اجتناب از شکست در سطوح عامل.....۱۹۵
- نمودار ۳۵-۴ خطوط رگرسیون اضطراب در سطوح عامل.....۱۹۶
- نمودار ۳۶-۴ خطوط رگرسیون عملکرد تحصیلی در سطوح عامل.....۱۹۷
- نمودار ۳۷-۴ نمره متغیر خوداثربخشی در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری۲۰۶
- نمودار ۳۸-۴ نمره متغیر تبحرگرایی در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۰۷
- نمودار ۳۹-۴ نمره متغیر ارزش گذاری در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۰۷
- نمودار ۴۰-۴ نمره متغیر پایداری در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۰۹
- نمودار ۴۱-۴ نمره متغیر برنامه ریزی در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۰۹
- نمودار ۴۲-۴ نمره متغیر مدیریت تکلیف در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۱۰
- نمودار ۴۳-۴ نمره متغیر اضطراب در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۱۱
- نمودار ۴۴-۴ نمره متغیر اجتناب از شکست در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۱۲
- نمودار ۴۵-۴ نمره متغیر کنترل نامطمئن در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۱۳
- نمودار ۴۶-۴ نمره متغیر خودناتوان سازی در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۱۳
- نمودار ۴۷-۴ نمره متغیر عدم التزام تحصیلی در پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری.....۲۱۴

نام خانوادگی: گلستانه	نام: سید موسی	شماره دانشجویی: ۸۵۱۲۶۰۲
عنوان پایان نامه: تأثیر آموزش انگیزش تحصیلی بر ابعاد شناختی-انطباقی/غیرانطباقی، رفتاری-انطباقی/غیرانطباقی انگیزش و عملکرد تحصیلی دانش آموزان سال دوم دبیرستانهای پسرانه شهر بوشهر		
استاد راهنما اول: دکتر منیجه شهینی ییلاق	استاد مشاور اول: دکتر عبدالکاسم نیسی	
استاد راهنما دوم: دکتر جمال حقیقی	استاد مشاور دوم: دکتر فاطمه کیانپور قهفرخی	
تعداد صفحات پایان نامه: ۲۹۶	تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۸۹/۴/۱۶	
چکیده		
<p>هدف از انجام این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش انگیزش تحصیلی بر ابعاد شناختی-انطباقی، شناختی-غیر انطباقی، رفتاری-انطباقی و رفتاری-غیر انطباقی انگیزش و عملکرد تحصیلی دانش آموزان سال دوم دبیرستان های پسرانه شهر بوشهر بود. آموزش انگیزش تحصیلی (طی ۱۳ جلسه آموزشی) به عنوان متغیر مستقل و خود اثربخشی، تبحر گرای، ارزش گذاری، پایداری، برنامه ریزی، مدیریت تکلیف، اضطراب، اجتناب از شکست، کنترل نامطمئن، خود ناتوان سازی، عدم التزام تحصیلی و عملکرد تحصیلی به عنوان متغیرهای وابسته بودند. پژوهش حاضر یک طرح آزمایشی میدانی با پیش آزمون-پس آزمون و پیگیری با گروه گواه بود. ابزارهای این پژوهش شامل پرسشنامه انگیزش و التزام تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی، مارتین، پرسشنامه راهبردهای یادگیری خودگردان، زیمرمن و مارتینز-پونز، و پرسشنامه راهبردهای انگیزشی یادگیری، اکلس، بودند. نمونه پژوهش شامل ۶۰ دانش آموز پسر سال دوم دبیرستانی شهر بوشهر در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ بود که با روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب و به طور تصادفی به دو گروه آزمایش و گواه گمارده شدند. سپس، به گروه آزمایش انگیزش تحصیلی آموزش داده شد و به گروه گواه هیچ آموزشی ارائه نشد. پس از اتمام دوره آموزشی بلافاصله از هر دو گروه پس آزمون گرفته شد. در نهایت، پس از ۶ هفته از اتمام دوره آموزشی، دوباره از هر دو گروه آزمون انگیزش و التزام تحصیلی به عنوان پیگیری، گرفته شد. نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری (مانکوا) نشان داد که آموزش انگیزش تحصیلی باعث افزایش معنی داری در خود اثر بخشی، تبحر گرای، ارزش گذاری، پایداری، مدیریت تکلیف و عملکرد تحصیلی شد و همچنین، باعث کاهش معنی داری در اضطراب، اجتناب از شکست و کنترل نامطمئن گردید. اما در متغیرهای برنامه ریزی، خودناتوان سازی و عدم التزام تحصیلی تغییر معنی داری صورت نگرفت. همچنین، نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیری با سنجش های تکراری نشان داد که اثر آموزش انگیزش تحصیلی در طول زمان بر خود اثر بخشی، تبحر گرای، ارزش گذاری، پایداری، برنامه ریزی، اضطراب، اجتناب از شکست، کنترل نامطمئن، خودناتوان سازی، عدم التزام تحصیلی و عملکرد تحصیلی پایدار است، اما در متغیر مدیریت تکلیف تداوم اثر مداخله مشاهده نشد.</p>		
<p>کلید واژگان: انگیزش تحصیلی، ابعاد شناختی-انطباقی، شناختی-غیر انطباقی، رفتاری-انطباقی، رفتاری-غیر انطباقی انگیزش و عملکرد تحصیلی.</p>		

The Effect of Academic Motivation Training on Cognitive-Adaptive/Maladaptive, and Behavioral-Adaptive/Maladaptive Motivational Dimensions and Academic Performance of Second Grade Male High School Students

By: S. M. Golestaneh, Doctoral Student
M. Shehni Yailagh, Ph.D
J. Haghighi , Ph.D
A. Neisi, Ph.D
F. Kianpour Ghahfarokhi, Ph.D

Abstract

The purpose of the present study was to investigate the effect of academic motivation training on cognitive-adaptive/maladaptive, and behavioral-adaptive/maladaptive motivational dimensions and academic performance of second-grade-male high school students. The instruction of academic motivation (during 13 instructional sessions) as an independent variable, and cognitive-adaptive motivational dimension (self-efficacy, valuing and focus-learning), behavioral-adaptive motivational dimension (persistent, planning and task management), cognitive-maladaptive motivational dimension (failure-avoidance, uncertain control and anxiety), behavioral-maladaptive motivational dimension (disengagement and self-handicapping) and academic performance, as dependent variables. The present study was a field experimental design, with pretest-posttest and follow-up control group. The instruments of this study consisted of The Motivation and Engagement Scale-High School (MES-HS) of Martin, Self-Regulated Learning Strategies (SLRS) of Zimmerman and Martinez-Pons and Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ) of Eccles. The sample consisted of 60 second-grade-male high school students, who were selected randomly by multi-stage sampling method. The participants were then assigned randomly to experimental and control groups. Before teaching academic motivation, pretest on motivation and engagement was taken from both experimental and control groups. Afterwards, the experimental group was treated with academic motivation, but the control group didn't receive any treatment. After the intervention, posttests were taken immediately from both experimental and control groups. Finally, after six weeks of intervention, follow up test on motivation and engagement was taken. The results of MANCOVA analysis showed that academic

motivation training caused significant improvement in students' self-efficacy, valuing, focus-learning, persistent, task management and academic performance. Also, the results showed that academic motivation training caused significant decrease in students' anxiety, failure-avoidance and uncertain control. But, academic motivation training caused non-significant improvement in students' planning, self-handicapping and disengagement. Also, the results of repeated MANCOVA revealed that the effect of academic motivation training (from post-test to follow-up) on students' self-efficacy, valuing, focus-learning, persistent, planning, academic performance, anxiety, failure-avoidance, uncertain control, self-handicapping, disengagement have an enduring effect over time.

Key Words: academic motivation, cognitive-adaptive/maladaptive, and behavioral-adaptive/maladaptive motivational dimensions and academic performance.

فصل اول

بیان موضوع تحقیق

مقدمه

انگیزش تحصیلی^۱، انگیزه روانشناختی است که به اثرگذاری بر انواع مختلف فعالیت های تحصیلی (ریاضی، ادبیات، جبر و ...) و به تمایل فرد برای رسیدن به هدف های تحصیلی اشاره دارد. انگیزش تحصیلی نقش اساسی در علاقه مندی دانش آموزان و در لذت بردن آن ها از مدرسه دارد و پیشرفت تحصیلی آنان را تحت تاثیر قرار می دهد (مارتین^۲، ۲۰۰۱؛ مارش^۳، و دباس^۴، ۲۰۰۱؛ میس^۵، ویگفیلد^۶ و اکلس^۷، ۱۹۹۰؛ پینتریچ^۸ و دی گروت^۹، ۱۹۹۰؛ شانک^{۱۰}، ۱۹۹۰). یکی از عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشتن علاقه و انگیزش تحصیلی است. بدیهی است اگر دانش آموزان دارای علاقه و انگیزه درسی باشند، در سر کلاس با توجه و دقت بیشتری به توضیحات معلم توجه خواهند کرد، تکالیف خود را با جدیت انجام خواهند داد، مطالب درسی را بهتر فرا خواهند گرفت و پیشرفت تحصیلی بالایی خواهند داشت.

بلوم (۱۹۸۲، ترجمه سیف، ۱۳۶۳) سهم رفتارهای ورودی عاطفی یا همان علاقه و انگیزه را در موفقیت آموزگاهی ۲۵٪ ذکر می کند. یعنی اگر دانش آموزی دارای انگیزه درسی باشد این انگیزه ۲۵٪ موفقیت او را تضمین می کند. هوش عمومی نیز همین مقدار (۲۵٪) در پیشرفت تحصیلی نقش دارد؛ و این بسیار مهم است، چرا که داشتن هوش بالا یا پایین به میزان زیادی در اختیار افراد نیست و نمی توان آن را تغییر داد، اما داشتن یا نداشتن علاقه و انگیزه به درس و مدرسه قابل تغییر است و از روش های زیادی می توان جهت بالا بردن سطح علاقه و انگیزه دانش آموزان به درس، معلمان و مدرسه استفاده کرد.

¹ - academic motivation

² - Martin

³ - Marsh

⁴ - Debus

⁵ - Meece

⁶ - Wigfield

⁷ - Eccles

⁸ - Pintrich

⁹ - DeGroot

¹⁰ - Schunk

روانشناسان، ضرورت توجه به انگیزش در تعلیم و تربیت را، به دلیل ارتباط موثر آن با یادگیری جدید، مهارت ها، راهبردها و رفتارها متذکر شده اند و یکی از سازه های اولیه ای که برای تبیین این انگیزش ارائه کرده اند، انگیزش پیشرفت تحصیلی است. غالباً رفتارهایی که انگیزش پیشرفت تحصیلی را نشان می دهند عبارتند از: پافشاری بر انجام تکالیف دشوار، سخت کوشی، کوشش در جهت یادگیری در حد تسلط و انتخاب تکالیفی که به تلاش نیاز دارد.

بنابراین، انگیزش تحصیلی یک سازه پیچیده و چند بعدی است. بر اساس یافته های پژوهشی اخیر (مارتین، ۲۰۰۳a، ۲۰۰۶f، ۲۰۰۸a) انگیزش تحصیلی شامل ۴ بعد به شرح زیر می باشد: بعد شناختی-انطباقی^۱، شناختی-غیر انطباقی^۲، رفتاری-انطباقی^۳ و رفتاری-غیر انطباقی^۴. بعد شناختی-انطباقی شامل سه عامل خود اثربخشی^۵، تبحرگرایی^۶ و ارزش گذاری^۷ است. بعد شناختی-غیر انطباقی سه عامل، اضطراب^۸، اجتناب از شکست^۹ و کنترل نا مطمئن^{۱۰} دارد. بعد رفتاری-انطباقی از سه عامل پایداری^{۱۱}، برنامه ریزی^{۱۲} و مدیریت تکلیف^{۱۳} و بعد رفتاری-غیر انطباقی از دو عامل خود ناتوان سازی^{۱۴} و عدم التزام تحصیلی^{۱۵} تشکیل شده اند.

تحقیقات آزمایشی مختلفی این عامل های انگیزشی بالا را به صورت جداگانه مورد بررسی قرار داده اند. بسیاری از این مداخله ها اثرات موفقیت آمیزی در ارتقاء و افزایش خود پنداره (مارش، ۱۹۹۰)، الگوهای اسنادی (کراون^{۱۶}، مارش و دباس، ۱۹۹۱)، هدف گرایی ها

¹ - adaptive-cognitive

² - maladaptive-cognitive

³ - adaptive-behavioral

⁴ - maladaptive-behavioral

⁵ - self-efficacy

⁶ - mastery orientation

⁷ - valuing

⁸ - anxiety

⁹ - failure-avoidance

¹⁰ - uncertain control

¹¹ -persistence

¹² - planning

¹³ -task management

¹⁴ - self-handicapping

¹⁵ - disengagement

¹⁶ - Craven

(کاوینگتون^۱، ۱۹۹۸) و حس کنترل داشته اند (کراون و همکاران، ۱۹۹۱). برخی از این مداخله ها نیز اضطراب تحصیلی دانش آموزان را کاهش داده اند (مک اینرنی^۲، مک اینرنی و مارش، ۱۹۹۷). ولی در مجموع مطالعات کمی تمامی ابعاد انگیزش تحصیلی دانش آموزان را بررسی کرده اند. نیاز به انجام پژوهش های جامعی در زمینه انگیزش تحصیلی در توصیه های برخی از روان شناسان تربیتی (بونگ^۳، ۱۹۹۶؛ مورفی^۴ و الکساندر^۵، ۲۰۰۰؛ پینتریچ، ۲۰۰۳) مشاهده شده است.

به همین دلیل برای ایجاد یک رویکرد جامع در زمینه انگیزش تحصیلی، مارتین (۲۰۰۸a) در پژوهشی مداخله چند بعدی^۶ انگیزش تحصیلی را طراحی نمود. نتایج پژوهش نشان داد آموزش مداخله چند بعدی انگیزش تحصیلی، بر برخی از ابعاد شناختی و رفتاری انگیزش تأثیرگذار است.

بیان مسئله

پژوهش حاضر از دو منظر قابل بررسی است. اول، خود مفهوم انگیزش تحصیلی است. بسیاری از مشکلات دانش آموزان در مدرسه، تنها به دلیل ناتوانایی های ذهنی و هوشی نیست بلکه یکی از دلایل اصلی آن مسائل انگیزشی است. مسائل انگیزشی، باورها و شناخته های فرد است که تعیین می کند فرد می تواند به طور موفقیت آمیز عملی را انجام دهد یا در انجام آن ناتوان است. برخی از دانش آموزان یاد گرفته اند که خودشان را در انجام تکالیف درسی ناتوان ببینند یا کار خود را برای زندگی و تحصیل ناچیز ارزیابی کنند. لذا این دانش آموزان مطالب درسی را کمتر با زندگی آینده خود مرتبط می بینند، به توانایی های خود کمتر اعتماد می کنند، هنگام روبه رو شدن با مشکلات تلاش کمتری از خود بروز می دهند و کارآمدی آنها کاهش می یابد. بنابراین، یکی از مشکلات مدارس در حال حاضر کاهش انگیزش دانش آموزان است. دوم آنکه، پژوهش های مختلفی در رابطه با انگیزش تحصیلی صورت گرفته است. در این راستا مختصراً به برخی از آن ها اشاره و نقاط قوت و

¹ - Covington

² - McInerney

³ - Bong

⁴ - Murphy

⁵ - Alexander

⁶ - multidimensional intervention

ضعف آنها بیان می شود. پینتریچ و دی گروت (۱۹۹۰) دیدگاه شناختی انگیزش را که شامل جهت گیری های انگیزشی و یک مؤلفه رفتاری، که شامل راهبردهای یادگیری می شود، ارائه کرده اند. همچنین، بوس^۱ و کانتور^۲ (۱۹۸۹) یک مدل رفتاری ارائه نمودند که جهت گیری ها و شناخت های افراد را تحت تأثیر قرار می دهد. در این راستا، رویکرد شناختی-رفتاری بک^۳ (۱۹۹۵)؛ دابسون^۴ و دوزویس^۵، ۲۰۰۱؛ رینیکی^۶ و کلارک^۷، ۲۰۰۴) بر این موضوع تأکید دارد که فعالیت شناختی بر رفتار اثر دارد و تغییر شناخت، تغییر رفتاری را به دنبال دارد.

افزون بر این، میلر^۸، گرین^۹، مونتالو^{۱۰}، راویندران^{۱۱} و نیکولس^{۱۲} (۱۹۹۶) و میسراندینو^{۱۳} (۱۹۹۶) ابعاد شناختی-عاطفی و رفتاری انگیزش تحصیلی را مطالعه کرده اند. پژوهشگران دیگر اثر تفکیکی سطوح متمایز جنبه های انگیزش تحصیلی را سنجیده اند. به طور مثال، خود اثربخشی در انگیزش انطباقی^{۱۴} تبلور یافته است (بندورا^{۱۵}، ۱۹۹۷؛ پاژره^{۱۶}، ۱۹۹۶) و اضطراب مانع از انگیزش مؤثر در دانش آموزان می شود (ساراسون^{۱۷} و ساراسون، ۱۹۹۰؛ اسپیلبرگر^{۱۸}، ۱۹۸۵) و رفتارهایی مانند خود ناتوان سازی کاملاً در بعد غیر انطباقی تبلور یافته است (مارتین و همکاران، ۲۰۰۱a، ۲۰۰۱b؛ مارتین، مارش و دباس، ۲۰۰۳). گر چه این پژوهش ها بسیار مفید و اثربخش هستند ولی با دو مشکل روبه رو می باشند. اول اینکه، بررسی جداگانه عوامل انگیزش تحصیلی در پژوهش های

1 - Buss
 2- Cantor
 3- Beck
 4 - Dobson
 5 - Dozois
 6 - Reinecke
 7- Clark
 8- Miller
 9- Greene
 10- Montalvo
 11- Ravindran
 12- Nicholls
 13- Miserandino
 14- adaptive motivation
 15- Bandura
 16- Pajares
 17- Sarason
 18- Spielberger

مختلف باعث می شود از لحاظ عملی، مضامین سودمند و کاربردهای آن محدود گردد. دوم اینکه، بین ابعاد گوناگون انگیزشی نظریه های تربیتی، از یک طرف، و نیاز پرورشکاران (مانند معلمان، مشاوران و روانشناسان) برای ارتباط با دانش آموزان، از طرف دیگر، شکاف به وجود می آید.

با توجه به این مسائل، مارتین (۲۰۰۱، ۲۰۰۲b، ۲۰۰۳f) مفاهیم انگیزش تحصیلی را که در گذشته در پژوهش های متعدد به شکل جداگانه مورد بررسی قرار گرفته بودند، در یک چرخه یا چارچوب جامع انگیزش تحصیلی جدید قرار داد. این چرخه شامل چهار بعد اساسی به شرح زیر است: ابعاد رفتاری-انطباقی، شناختی-انطباقی، شناختی-غیر انطباقی و رفتاری-غیر انطباقی. این چهار بُعد اساسی در قالب یازده عامل عملیاتی شدند (شکل ۱-۱ ملاحظه شود). در زیر این چرخه توضیح داده شده است.

- ۱) نظریه خود اثربخشی (بندورا، ۱۹۹۷) در بُعد شناختهای انطباقی این چرخه قرار دارد.
- ۲) اسنادها و کنترل، در عامل کنترل نامطمئن و در بعد شناختهای غیر انطباقی قرار گرفته است (عنصر کنترل پذیری اسنادها - کونل^۱، ۱۹۸۵؛ واینر^۲، ۱۹۹۴).
- ۴) خود تعیین گری^۳ (بر حسب انگیزش درونی - رایان^۴ و دسی^۵، ۲۰۰۰a) و جهت گیری انگیزش (دویک^۶، ۱۹۸۶؛ نیکولس، ۱۹۸۹) در عامل تبحر گرایی، در بعد شناختهای انطباقی ارائه گردید.
- ۵) نیاز به پیشرفت^۷ و خود ارزشمندی^۸ (اتکینسون^۹، ۱۹۵۷؛ کاوینگتون، ۱۹۹۲؛ کاوینگتون و امیلیچ^{۱۰}، ۱۹۹۱؛ مک کلند^{۱۱}، ۱۹۶۵) در عامل های اجتناب از شکست، اضطراب، خود ناتوان سازی و عدم التزام تحصیلی تبلور یافته است.

¹- Connell

²- Weiner

³- self-determination

⁴- Ryan

⁵- Deci

⁶- Dweck

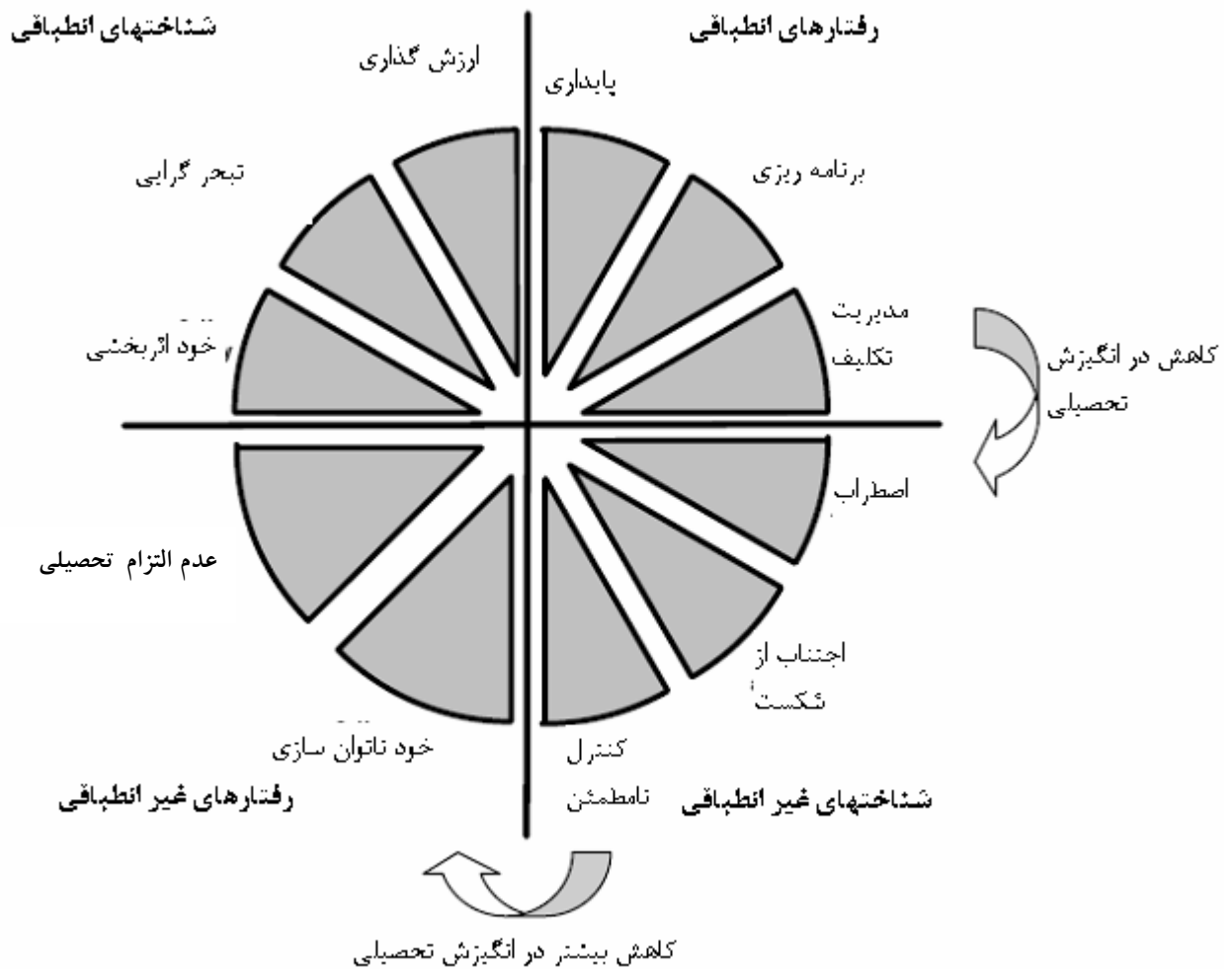
⁷- need achievement

⁸- self-worth

⁹- Atkinson

¹⁰- Omelich

¹¹- McClelland

شکل ۱-۱

چرخه انگیزش و التزام تحصیلی، اقتباس از مارتین (۲۰۰۸a)

۶) و خود گردانی (مارتین، ۲۰۰۱، ۲۰۰۳a؛ مارتین و همکاران، ۲۰۰۱a، ۲۰۰۱b، ۲۰۰۳؛ میلر و همکاران، ۱۹۹۶؛ میسراندینو، ۱۹۹۶؛ زیمرمن^۱، ۲۰۰۲) در عامل های برنامه ریزی، مدیریت تکلیف و پایداری منعکس گردیده است. از این رو، این چرخه شامل یازده عامل است.

پژوهش حاضر در صدد پاسخ به پرسش های زیر است: آیا می توان از پژوهش های جزئی و ریز در مورد انگیزش تحصیلی فاصله گرفت؟ آیا می توان انگیزش تحصیلی را در یک چارچوب جامع تدوین کرد؟ آیا می توان یک مداخله موثر برای این چرخه انگیزش تحصیلی ارائه نمود؟ آیا انگیزش

^۱ - Zimmerman